

Motion till riksdagen 2021/22:4672

av Hampus Hagman m.fl. (KD)

med anledning av prop. 2021/22:217 Stärkt kontroll och kvalitet i folkbokföringen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta lagring av biometriska data och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i lag reglera vilka som ska undantas vid Skatteverkets insamling av biometriska data och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett förslag till utvidgat straffansvar i folkbokföringslagen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att adressen vid ett andrahandskontrakt ska bli giltig för folkbokföringsregistret först efter hyresvärdens och fastighetsägarens godkännande och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska framgå av ett hyresavtal vilka som är stadigvarande bosatta i bostaden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skatteverket ska kunna avregistrera personnummer från folkbokföringen när identiteten visar sig vara falsk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Om proposition 2021/22:217

I proposition 2021/22:217 Stärkt kontroll och kvalitet i folkbokföringen lämnar regeringen förslag inom flera viktiga områden. Dels föreslås det att Skatteverket ska ges utökade möjligheter till kontrollbesök där man misstänker oegentligheter i folkbokföringen, dels föreslås det att Skatteverket, i vissa fall, ska kunna besluta att en person blir folkbokförd i den kommun där person i fråga tidigare var folkbokförd, dock inte i en specifik fastighet. Syftet med det senare är att få bukt med problem där en eller flera

personer är felaktigt skrivna i en lägenhet som en annan är folkbokförd på, äger eller hyr. Propositionen föreslår dessutom att möjligheten att bli folkbokförd utan känd hemvist slopas.

En annan del av proposition 2021/22:217 behandlar frågan om att stärka identitetskontrollen. Regeringen föreslår, i syfte att stärka identitetskontrollen när en person exempelvis anmäler flytt till Sverige, att en person under sådana omständigheter behöver genomgå en identitetskontroll hos Skatteverket. Myndigheten ska då ta emot identitetshandlingar – exempelvis körkort, uppehållstillståndskort eller pass – för kontroll. Utöver detta föreslås det att Skatteverket ska kunna kontrollera s.k. biometrisk uppgifter, där dessa finns lagrade i de handlingar som föreslås överlämnas vid kontroll. Vid en identitetskontroll blir person i fråga skyldig att tillåta Skatteverket att ta fingeravtryck och ansiktsbild om myndigheten så önskar.

Kristdemokraterna och brister i folkbokföringslagstiftningen

Kristdemokraterna har länge haft ett engagemang i folkbokföringsfrågor. I maj 2021 lanserade vi en rapport vid namn Stoppa välfärdsbrottsligheten, där vi lyfte problematiken kring identitetsmissbruk och hur folkbokföringsbrott utnyttjas av kriminella för att missbruka välfärdssystemet. Då rapporten skrevs stod svenska statens välfärdsutbetalningar för ca 600 miljarder kronor varje år, varav upp till 18 miljarder – alltså 3 procent – uppskattas vara felaktiga utbetalningar. Kriminella gäng misstänks stå för 84 procent av de felaktigt utbetalade beloppen.¹ När Kristdemokraterna sedan har lyft andra viktiga frågor inom området, såsom folkräkning, har regeringen gett oss kalla handen. Som en konsekvens har miljontals kronor av välfärdspengar hamnat hos kriminella nätverk. Situationen hotar därmed legitimiteten i välfärdssystemet och även samhällsgemenskapen då tilltron mellan människor och staten reduceras.

Bristerna i folkbokföringslagstiftningen är omfattande och verktygen hos ansvariga myndigheter har varit få. Att vara folkbokförd på en adress i Sverige är ofta en förutsättning för att få ta del av bidrag och ersättningar. Det är skälet till att just folkbokföringsbrott utgör grunden för mycket av välfärdsbrotten, och det är anledningen till att det är så viktigt att komma till rätta med folkbokföringen. Skatteverket har sedan ett par år tillbaka arbetat för att komma åt s.k. skenskrivningar. Det kan exempelvis röra sig om att upp till 100 personer har varit skrivna på en och samma adress, eller att personer registreras som bosatta i landet trots att de inte är det.² Ett särskilt uppmärksammat fall var när det avslöjades att Najah al-Shammaris, eller Najah Hasan Ali al-Adelis, vilket var det namn han registrerat sig under i Sverige, familj mottog olika bidrag i Sverige samtidigt som han var verksam som försvarsminister i Irak. Nämnde al-Shammari har utretts för grovt bidragsbrott, folkbokföringsbrott och brott mot mänskligheten.³ Än kvarstår bristerna.

¹ Kristdemokraterna (2021). *Stoppa välfärdsbrottsligheten*. Tillgänglig 2022-05-28.

² SVT Nyheter Stockholm (2020-01-09). Hundratals registrerade på samma adress – systemet utnyttjas av kriminella. Tillgänglig 2022-04-21.

³ Knutsson, Lundgren och Malmgren (2019-11-22). Iraks försvarsminister utreds för bidragsbrott i Sverige. Expressen. Tillgänglig 2022-04-21.

Kristdemokraternas invändningar mot proposition 2021/22:2017

Därför är proposition 2021/22:2017 efterlängtdad, även om leveransen är sen. Trots mycket gott i propositionen ser Kristdemokraterna ytterligare åtgärder som behövs.

Biometriska data – lagring och undantag

Regeringen föreslår, som nämndes ovan, att den automatiserade behandlingen av personuppgifter, vilket är en konsekvens av förslagen av stärkt identitetskontroll, sker i folkbokföringsdatabasen. Biometriska data, såsom ansiktsbild och fingeravtryck, ska behandlas i folkbokföringsdatabasen och därefter förstöras efter att kontrollen är genomförd. Personlig integritet är viktigt och ska värnas, men i många fall finns det skäl att bevara biometriska uppgifter. Flera tunga remissinstanser, såsom Migrationsverket, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan och – inte minst – Skatteverket lyfter behovet av att lagra och jämföra biometriska data. Remissinstanserna lyfter olika perspektiv på varför biometriska data inte ska förstöras efter kontroll. Exempelvis nämner Skatteverket att den föreslagna regleringen skulle ge dem bättre möjligheter att koppla den fysiska personen till en identitetshandling. Detta medför en förstärkt kontroll både av handlingars äkthet från myndighetens sida och av att den fysiska person som åberopar den specifika handlingen faktiskt är densamma som den person som handlingen har utfärdats för. Utan införande av referensdata för biometriska uppgifter blir det mer begränsande för Skatteverket att kontrollera om den fysiska personen i fråga förekommer som folkbokförd sedan tidigare över huvud taget. Sammanfattningsvis innebär en sådan möjlighet en ytterligare reducerad risk för att falska uppgifter registreras av myndigheterna, menar Skatteverket. Migrationsverket lyfter dessutom att om lagring av biometriska data inte tillåts åtgärdas inte problematiken med multipla identiteter. Med detta som bakgrund anser Kristdemokraterna att biometriska data ska få lagras och därmed inte förstöras direkt efter att en kontroll är utförd.

Vidare föreslår regeringen att det ska vara möjligt att undanta vissa individer från insamlingen av biometriska data. Mer specifikt föreslår propositionen att regeringen, eller en myndighet som tilldelas ett uppdrag av regeringen, ska kunna meddela föreskrifter om undantag för att låta Skatteverket ta en ansiktsbild och fingeravtryck. Undantagen kan exempelvis gälla barn under en viss ålder eller funktionsnedsatta.

Från Kristdemokraternas sida anser vi att barnets bästa bör placeras i centrum, såväl som i folkbokföring och alla politiska områden. Därför yrkar vi på att undantagen ska regleras i lag i stället för att regeringen, eller någon myndighet på uppdrag av regeringen, presenterar vilka föreskrifter som ska gälla. Detta ligger dessutom i linje med vad utredningen föreslagit.

Utvidgat straffansvar i folkbokföringslagen

Flera tunga remissinstanser från myndigheter och näringslivet – Brottsförebyggande rådet (Brå), Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten, Fastighetsägarna och Skatteverket – gör bedömningen att det finns goda skäl att utreda möjligheten att införa ett självständigt brott för upplåtande av adress, dvs. skenskrivningar. Skenskrivningar är

en problembild som Kristdemokraterna lyft vid flera tillfällen⁴ och vi delar därför remissinstansernas bedömning. Brå anser dessutom att en utredning om hur straffen kan utformas inte är för omfattande för rättsväsendet. Tvärtom är lagstiftningen i stort behov av en straffrättslig reglering som omfattar centrala aktörer i den olagliga handeln med folkbokföringsadresser och att sådan verksamhet bör falla under medhjälp vid folkbokföringsbrott. Därför måste regeringen återkomma med ett förslag till utvidgat straffansvar i folkbokföringslagen.

Information om folkbokföring på en individs adress

Avslutningsvis finns även frågan om hur en person får information om att en annan individ, på falska premisser, folkbokfört sig på dennes egen adress. I propositionen svarar regeringen att det enkelt går att se vem eller vilka som är folkbokförda på ens adress genom att personligen gå in på Skatteverkets hemsida. Det är förvisso korrekt, men att logga in på Skatteverket för att undersöka sin adress är inget som medborgare vanligtvis gör på rutin. Utifrån Kristdemokraternas ovannämnda rapport Stoppa välfärdsbrottsligheten (2021) resonerar vi kring dels behovet av en ny folkräkning, dels om att för den som hyr en bostad med hjälp av ett andrahandskontrakt ska adressen bli giltig för folkbokföringsregistret först efter att hyresgästen fått ett intyg om godkännande från den som hyr ut bostaden i andra hand och fastighetsägaren. Utöver detta argumenterade vi dessutom för att det av ett hyresavtal ska framgå vilka individer som är stadigvarande bosatta i den specifika bostaden.⁵

Då folkbokföringen används av andra myndigheter är det A och O att den är korrekt. Skatteverket behöver därmed få fler befogenheter att säkerställa att den är korrekt. Kristdemokraterna anser därför att, i enlighet med SOU 2017:37 Kvalificerad välfärdsbrottslighet, Skatteverket bör ges möjlighet att avregistrera personnummer från folkbokföringen om den registrerade uppgiften visar sig vara uppenbart felaktig. Det kan åstadkommas genom att Skatteverket får befogenhet att avregistrera uppgifter när en identitet har konstaterats vara falsk, på samma sätt som myndigheten i dag har möjlighet att avregistrera en person som har avlidit enligt 19 § FOL. En avregistrerad identitet kommer inte att kunna användas igen.

Ovannämnda reformförslag om intyg från hyresvärderna och fastighetsägaren samt att Skatteverket får befogenhet att avregistrera personnummer från folkbokföringen om det visar sig vara falskt behöver skyndsamt utredas. Regeringen bör tillkännage detta.

Hampus Hagman (KD)

Hans Eklind (KD)

Sofia Damm (KD)

Jakob Forssmed (KD)

Robert Halef (KD)

Michael Anefur (KD)

⁴ Eklind och Hagman (2020-05-28). *KD-ledamöter: Folkbokföringsbrotten är dörröppnaren till bidragsbrott*. Altinget Debatt. Tillgänglig 2022-04-21.

⁵ Kristdemokraterna (2021). *Stoppa välfärdsbrottsligheten*. Tillgänglig 2022-05-28.